

Předpláči se

Pro Prahu: celoročně 5 zl., půlletně 2 zl. 50 kr., čtvrtletně 1 zl. 25 kr.
 Pro venkov: celoročně 5 zl. 60 kr., půlletně 2 zl. 80 kr., čtvrtletně 1 zl. 40.
 Jednotlivá čísla prodávají se po 12 kr., jednotlivé přílohy hud. po 50 kr.
 Za inseráty se platí pouze 2 kr. za řádek drobného písma.

DALIBOR.

časopis

věnovaný zájmům světské i církevní hudby a zpěváckých spolků českoslov., zároveň pak organ „Maticе hudební“ s četnými přílohami hudebními.

Jen frankované listy přijímají se.
 Rukopisy redakci zasláné nevracejí se.

Předplatné přijímá administrace v č. 147-I. (Karlova ulice).

Dopisy týkající se redakce buďtež zaslány frankop.dru Ludevítovi Procházkovi do č. 9 v Ječné ulici.

Redaktor:

Dr. Ludevít Procházka.

Vychází každou sobotu.

Majitel:

Emanuel Starý.

Památné dni hudební.

3. října 1727* Emerich Václ. Petřík, výborný čellista — v Libochovicích.
- " " 1828* Voldemar Bargiel, skladatel — v Berlíně.
- " " 1834* Vilém Blodek, skladatel — v Praze.
- " " 1866† Ondřej Leonhard, armádní kap. — ve Vídni.
4. " 1771† Fr. A. Brixl, sklad. církevní — v Praze.
5. " 1762 I. provoz. Gluckovy zpěv. „Orfeus“ — ve Vídni.
6. " 1806* Viler a Schröder-Devrientová, slovníká zpěvačka — v Hamburku.
- " " 1821* Jenny Lindova, slov. zpěv. — v Štokholmě.
7. " 1786† Maria Gasparo Sacchini, op. sklad. — v Paříži.
- " " 1803* Bern. Molique, housl. a sklad. — v Norimberku.
- " " 1858 vyšlo I. číslo hud. časopisu „Dalibor“ redakcí Em. Meliše.
8. " 1820* Stanisl. Kontski, pian. a sklad. — v Krakově.
- " " 1834† Adrien Fr. Boieldieu, op. sklad. — v Jarcy (u Paříže).
- " " 1842 I. provoz. Lortzingovy zpěv. „Hans Sachs“ — v Praze.
- " " 1865† J. V. Ernst, housl. a sklad. — v Nizze.
9. " 1814* Giuseppe Verdi, op. sklad. — v Koncole.
- " " 1825† Dimitrij St. Bortňanskij, sklad. ruský — v Petrohradě.

Hudba v XI., XII. a XIII. století.

(Dle Coussemakera „histoire de l'harmonie au moyen age“ — „Sriptores de musica medii aevi“ a „l'art harmonique aux XII. et XIII. siècles“.)

(Dokončení.)

Skladatelé „discantu“ znali v theorii pouze dvouhlasé akordy*), skládali však přec pro tři, čtyři i pět hlasů, zachovávající jinak přísně hlavní pravidla v předešlém článku již uvedená. Franco praví, „chceš-li složití triplex (trojhlasou skladbu), musíš pilného zřetele míti nejen k tenoru, leč i k discantu, aby třetí hlas brzo s tenorem, brzy

s druhým hlasem tvořil disonanci, stoupaje a klesaje brzo s tím neb oným těchto hlasů.“ Pro čtyřhlasou skladbu (quadruplex) platí totéž pravidlo, jen že čtvrtý hlas někdy tvořiti směl s některým z ostatních hlasů velkou neb malou tercií a to i na dlouhé notě, což v triplexu nebylo dovoleno.

Skladby z oné doby nejsou vždy v úplném souhlasu s pravidly theoretickými, neboť tenkrát theorie předstihovala vždy praxi. Srovnáme-li vyšší hlasy s tenorem, jeví se souzvuk dosti uspokojivý; srovnáme-li však vyšší hlasy mezi sebou, tu vrazíme na tvrdosti přímo nesnesitelné. Což však skladby středověku nám činí zcela nezáživnými, leží v tom, že nemají určité tonální povahy. V případech jen velice zřídka nalezáme různé harmonické a melodické živly stupnice v určitém poměru k hlavnímu tonu, k tonice; i k tonině římského zpěvu církevního, vyvinuvší se z osmi gregoriánských stupnic, nestojí tehdejší harmonie v žádném bližším poměru. Zjev tento jest tím nápadnější, protože nápěv discantu bývá dosti obratně, často i líbezně veden a někdy i v určité tonině stojí. V ensemblu ovšem zmizí tyto vlastnosti. Harmonie, buď nad míru nudná, buď užasně hranatá, postrádá všeho řádu a vši jednoty; často nalezáme i dva hlasy spojeny, náležející různým toninám a oba dle toniny své poznamenané.

Zcela nesprávně mluví někteří o vynalezení mensurální hudby v XII. století, jakoby byl rytmus nějakým novým zjevem v dějinách hudebního umění, či něčím, co musí býti teprv vynalezeno. Spíše lze tvrditi, že posud u žádného třeba i sebe nevzdělanějšího národa nebyly nalezeny buď báseň, zpěv neb tanec, postrádající zcela rytmu. Hlavně je to všude rytmus, jenž slovo, zvuk a pohyb oživuje a scénopnými je činí, vzbuditi v nás pocit krásna, jenž co princip všeobecný ono trojí umění, kteráž tak trefně staří nazývali uměními muz, v jeden celek spojuje.

*) Beřeme-li věc zcela přísně, tož byl teprv Rameau (1722) první theoretik, jenž názvu „akord“ poprvé užil v nynějším jeho smyslu.

Rhythmický princip zjevuje se u všech národův stejným způsobem; všude nalezáme souměrnou řadu těžkých dob taktových, oddělených jednou nebo dvěma dobami lehkými, všude rozeznáváme periody, fráze, takty. Zpěvy různých jednot náboženských odchyľují se, jak se zdá, od tohoto pravidla, avšak nesmíme přehlednouti, že u většině případův příspůsobeny jsou jazyku, jenž většině věřících se stal nerosozumitelným. Co se týče zejména katolického zpěvu církevního, není pochybnosti nižádne, že v prvních dobách křesťanství nemohl postrádati rytmu, aspoň pokud se týče poetického oboru církevní literatury na př. hymnů. Zpívanou báseň bez hudebního rytmu nelze naprosto sobě mysliti.

Jakmile však latina přestala býti jazykem živým, vytratil se také brzo cit pro rytmické její vlastnosti. Z krásných zpěvů, kteréž sobě církev křesťanská z zřícenin starého věku zachovala, staly se poznenáhla pouhé melodické formule i splynuly brzo s hudebními frázemi, jichž se užívalo při nevázané části bohoslužby. Hudba lidu, hudba prostonárodní, ovšem nikdy nezašla; avšak zbývá jen otázka, zdali vůbec vzhledem k osudné době po úpadku římské říše lze mluvit o nějakém umění prostonárodním. Teprv ku konci XI. století, když se křesťanští národové opět probudili k duševnímu a literárnímu životu, počali spisovatelé hudební zabývat se též rytmem; tvůrčí svou silou dodává pojednou západoevropské hudbě, jakož i všemu, co s ním přivedeno v spojení, nový život a nový tvar; ze svazku pak, v kterýž vešel s primitivní harmonií oné doby, povstal „discantus“.

Zde hned na počátku setkáváme se s podivným zjevem, hádankou to, jejížto rozřešení zdá se nám nemožným. Nejjednodušší a nejpřirozenější rytmus jest předce rytmus dvoudobý; těžká doba sledující lehkou dobu, toť předce rytmická kombinace, plynoucí z vrozeného citu lidského a předce nenalezáme elementární tento rytmus v pracích „discantistů“, ba až do XIV. století není o něm ani v theoretických spisech ani v skladbách ani stopy. Třídobý takt jest jedině známý takt a co je ještě podivnější, každá jednotlivá doba tohoto taktu rozpadá se zase jen na tři stejné části, veškerá hudba XII. a XIII. století tudíž spočívá na $\frac{3}{8}$ ovém (= $\frac{3}{4}$ neb $\frac{3}{2}$) taktu, faktum to, kteréž nikdo více nepopírá, co Conssemaker naň poprvé upozornil.

Není-liž to snad vliv symbolisující vědy theologické, kteráž byla tenkrát na denním pořádku?

Někteří spisovatelé tehdejší doby v skutku vztahují se v příčině té k nejsv. trojici; výklad tento však pozbývá platnosti své tím, že uvedená zvláštnost rytmická nalezá se také při hudbě světské, bezprostředně to inspiraci trubadurů. Avšak buďsi tomu jakkoliv, v příčině té nelze ničeho namítati a notové písmo, jež povstalo z oné trojdobnosti rytmické, zaplašuje úplně každou pochybnost.

Dle toho, co jsme pověděli, ovšem patrno, že umění prvních „discantistů“ bylo velmi skrovné a přímo barbarské, avšak považovati je musíme předce

co zárodek uměleckého pokroku, jenž zahříván jsa sluncem renaissance utěšeně zkvétal a v XVIII. věku k plné kráse dospěl.

Čtyři slovutní mistři skladby klavírní.

(Pokračování.)

IV. Šebastian Bach.

Lidé obyčejní jsou toho náhledu, kterak prý hudba pouze veselou býti může, domnívajíce se na př., že vážný chorál nelze nikterak v obor hudby vřaditi. A tak veselý hudby ráz snadno každý poznati dovede — živel ale vážný pouze člověku ducha zralého chápati možno.

Svědčí to tudíž o jakémsi pokroku u vzdělání našem, všímáme-li si více, než kdy jindy živlu vážného v umění hudebním, jež nejvíce ze všech ráz veselého na sobě nese.

Takové as myšlénky ozývají se v nitru našem, probíráme-li se klavírními skladbami jednoho z nejvážnějších u komponování svém mistrů německých — Šeb. Bacha. Před stoletím, kdy vážné tyto plody musy Bachovy uzřely „světlo boží“, nebylo o nich ničeho slyšeti, nikdo jimi přílišně se neobíral — upadly hned po vzniknutí svém v zapomenutí; za nynějších dob ale čím dál, tím častěji setkáváme se s nimi v síních koncertních, tím hlouběji vnikáme v skladby, jimž tak nesnadno jest porozuměti.

Nepsalť Bach pro malé i velké děti a kdo chceš Bacha pojmuti, musíš býti ducha vzdělaného, dospělého. Nechybělo sice Bachovým skladbám ani za jeho života, ani po smrti jeho uznání a obdivu; to byl ale malý kruh mužů odborně vzdělaných a teprve v létech právě minulých nalezly komposice ty širšího obecenstva.

Dvě století mohou honositi se mistrem Bachem: osmnácté podalo jej znalcům a škole, devatenácté všem národům vzdělanějším. Abychom pravou a původní cenu umění Bachova poznati mohli, bylo zapotřebí především, abychom odvykli poněkud i sladkým hříčkám vlašského švindlu operního i sentimentalitě školy romantické; dále nutno bylo užší a pevnější spojení dějin hudby s dějinami umění vůbec a dějin umění s historií kulturní; konečně bylo nevyhnutelným i vyhostění všeho řemeslnického živlu umění, zkrátka, potřebí bylo vážnějšího, mužnějšího ducha času.

Kdož skladbám Bachovým nerozumí, tomu alespoň imponují; velké obecenstvo stojí před takovou komposicí, jako před velkolepou nějakou stavbou gothickou*); skoro všickni se jí obdivují, mnozí se usmívají, jen málokterí poznávají pravou jich krásu; všickni ale cítí dojem něčeho neobyčej-

*) Mnozí spisovatelé skutečně porovnávají skladby Bachovy s gothikou.

ného nebo záhadného. Ba i theorie klaní se mlčky libovůli Bachově, kde nemůže ospravedlniti počínání si jeho a napsal-li někde mistr ten na př. dvě kvinty po sobě, namáhá se theorie ze všech svých sil, aby chybu tu vylíčila alespoň co duchaplnou. Bach ale zdánlivě jen chybuje proti zákonům harmonie; ve skutečnosti teprve on přivedl je k úplné platnosti.

Bach stojí na rozcestí mezi hudbou vokální — kde nejvíce do té doby vynikli Palestrina a Händl — a hudbou instrumentální. Nikdo před ním měrou tak rovnou nečerpal z obou těch pramenů zároveň, jako on; po něm toho dovedl jen Mozart. A proto u stálém sporu principů o přednost hudby instrumentální neb vokální odvolávají se z obou stran na Bacha, jenž oběma zároveň jest vzorem dokonalého skladatele.

Ctitelé genia Beethovenova nad jiné cítí příbuznost skladeb Bachových se skladbami z pozdější periody Beethovenova komponování pocházejícími; tak na př. Bachova mše v *h-mol* jest jim propravou ku velké mši Beethovenově. Společný ten mystický ráz skladeb obou mistrů znám byl již za živobytí Beethovenova; když r. 1817 vyšla veliká Beethovenova klavírní sonáta op. 101, doporučoval ji kritik jeden v časopise „Allgem. Musikzeitung“ všem ctitelům Bachovým a v skutku, sonáta tato upomíná nemálo i co do techniky klavírní na mistra Bacha.

Podivnou vlastností Bachovou jest, že ve skladbách svých mnohým z mistrů epigonů se podobá; probíráme-li se jeho komposicemi klavírními, spozorujeme na četných místech jakousi příbuznost s mistry pozdějšími; či neusmívá se nám v praeludiu *a-dur* z 2. dílu skladeb, „wohltemperirtes Clavier“ zvaných, abychom tak řekli, líbeznost Mendelssohnovská? Neburáci-liž v 1. jeho *c-mol* fantasii vašeň romantiky Beethovenovské, a nevážaný pathos moderních komposic bravourních v chromatické jeho fantasii a fuze *d-mol*?

Touto všestranností — jakouž sotva některý jiný skladatel se může honositi — stává se ale Bach pro mnohé nebezpečným a právě ona všestrannost odporuje tomu, aby práce jeho státi se mohly dokonce — knihami školními.

Není rádnou, děti nezkušených posílati bez vůdce do lesa a Bachova díla jsou pro „školáky“ pravým hudebním pralesem a jen lidé důkladného a ryzého vzdělání hudebního dovedou bez poblouzení jimi dále se bráti. To ale nijak skladbám těm hodnoty a ceny neubírá — vždyť totéž možno říci i o Danteovi a Shakespearovi.

Nikdo z větších mistrů jiných nenapsal tolik skladeb, jež ze začátku zdají se býti buď prázdny, buď až příliš plnými, jako Bach; čím více se jimi obíráme, tím jasnějšími se nám býti ukazují a mnohé zapotřebí jest energie, abychom dovedli se Bachem výhradně obírat; umělec, jenž si to vytknul za úkol, najde v temných a nepochopitelných z počátku skladbách více půvabu, než

v nejkrásnějších snad komposicích Mozarta neb Beethovena.

Příčina, proč Š. Bach někdy tak nepochopitelným se stává lidem na polo jen vzdělaným, neleží ve zvláštnostech jeho hudebně technických; spíše přičísti to nutno esthetické naivnosti, s jakou pracoval, ač sám byl kritikem na onen čas dosti znamenitým.

Odvažoval se Bach problémů, jež omluviti lze jenom s ohledem na nesmírné jeho nadání, na geniální provedení problémů těch. A ježto problémy tyto nejsou pouze nanejvýš smělé, leč i vždycky duchaplné (viz nejrozsáhlejší díla Bachova: Pašije dle evangel. Matouše a Jana, mše, kantáty), proto působí neodolatelně spíše vždy na vzdělaného hudebníka, než-li na laika. Hašteřivé strany esthetiků hudebních nalézají v Bachových pracích vydatnou zbrojnici, v níž proti každému protivníku zbraň naléztí dovedou.

(Pokračování.)

Z ciziny a Rakouska.

** V lipském Gewandhause počnou koncerty dnem 8. října. Co introdukci řady ohlášených koncertů těch možno považovati onen dne 20. září odbývaný koncert ve prospěch pohořelých v Meiningenách. Na programu koncertu toho nalezala se též Wagnerova předehra k „Tristanu a Isoldě“, první to moderní skladba, která zavzněla v místnostech ultrakonservativního toho spolku. Dobré to omen pro lepší budoucnost.

** *Maďarská slavnost pěvecká*, odbývaná na konci srpna v Klausenburgu, čítala asi 1200 pěvců. Z 33 zastoupených spolků zpěváckýchúčastnilo se jich jen 13 při zpěvu o závod, z nichž první cena připadla zpěváckému spolku z Pětikostelí. Za shromáždění budoucí slavnosti určen jest Szegedin. Maďari se činí — za to naše zpěvácké spolky spí tím hlubší spánek spravedlivých!

** *Berlinský spolek umělců hudebních* zavedl v nedávných svých sezeních dne 7. a 12. září odbývaných volnou rozpravu o Hanslíkově spisu „Das Musikalisch-Schöne;“ konečný výsledek vypadl celkem v neprospěch vídeňského spisovatele, kritika „Neue Fr. Presse“; neboť se většina pp. řečníků pádnými důvody vyslovila proti jeho stanovisku. —

** „Král to řekl“ nová opera od Delibesa, přijata byla při prvním provozování v Karlsruhe s velikou oblibou.

** „Cesta do měsíce“ zove se nejnovější opereta, kteroužto p. Suppé svět obdařil.

** Umělcům, kteří v Drážďanech zamýšlí vystoupiti, sloužiž k vědomosti, že podobné podniky obstará obchodník v hudebninách C. F. Meser.

** *Vilém de Moll*, mladistvý velmi nadaný skladatel, Belgičan, zemřel nedávno v Marseilu.

** Maestro Petrella minulý měsíc přepaden byl blíž Neapole ozbrojeným mužem, jenž mu odňal hodiny i s zlatým řetězem. Ubohého maestra leknutím na polo mrtvého doprovodili přátelé do blízkého Portici, kde se zase zotavil.

** Syn F. J. Fétise dokončil šťastně pátý díl všeobecných dějin hudebních, použiv nahromaděného materialu svého otce.

** Komu se nejvíce usmívá štěstí? Skladatel Offenbach vybral za jeden rok, co byl ředitelem pařížského divadla „Gaîté“, a sice od 1. září 1873 až do 31. srpna 1874, 2.000,54 franků. Jediný „Orfeus v podsvětí“ vynesl mu 1.185.971 franků! — Ostatní skladatelé dostali tantiem v tomto roce z provozovaných svých operet v tomtéž divadle 200.251 fr.; chudí obdrželi zákonnitého procentu 220.056 franků.

** Maestro Libani zdržuje se nyní v Turýně, aby uvedl v scénu v tamějším divadle „Victore Emanuele“ oblíbenou svoji zpěvohru „Conte Verde.“ Tentýž pracuje nyní na veliké zpěvohře „Sardana-pal“, k nížto vlašské listy pohlížejí s velkými nadějemi.

** Opera „Filipina Velserova“ od V. Polaka-Danielsa, která posud velmi příznivě přijata byla v Norimberku i Královci a v stálý repertoír tamější přijata byla, bude v těchto dnech provedena v německé opeře Rotterodamské. Též ředitelstvo městského divadla Hamburgského přijalo operu tu ku provozování.

** *Theodor Wachtel* vystupuje pohostinsky na městském divadle v Lipsku a sice proti honoráři 600 tolarů za každý večer.

** „Folkurger“, opera krajana našeho p. Krečmera, bude provedena též ve Wiesbadenu.

** *Nový hudební vynález.* Časopis „Roma“ přináší následující zprávu o vynálezu učiněném jakýmsi Vlachem z Neapole jmenem Achil Parise. Mladý Parise zhotovil totiž hudební nástroj, jemuž dal jméno „pianograf.“ Hudební tento nástroj tím vyniká, že pohybem klapek se vysouvá pruh papíru, na němž jsou již otištěny noty přehrané; tím nabude hudební skladatel dvojí jistoty: jednak nezapomene žádný hudební akord, jednak ho nezmění. Vynálezce odměněn již hudební konservatoří v Miláně stříbrným pamětným penizem, když byl týž dříve dal nástroj znalci prozkoumati.

Zprávy z Prahy a z venkova.

* *Zdeněk Fibich* dochází již za hranicemi vlasti naší a sice v německých listech hudebních „Neue Zeitschrift für Musik“, jež velké váhy požívají z dob redaktorství Šumanova až na naše dny — vřelého uznání. Ano list zmíněný při posuzování Fibichovy symfonické básně „Othello“ (partitura vydána u E. M. Starého a spol.) nepřestává na pouhé pochvale

výtečné té skladby, nýbrž vítá s patrnou radostí a nadšením mladého skladatele, „der ein Čech zu sein scheint,“ a těší se tomu, že novější doba i Čechové se vykážati mohou výtečnými skladateli, kteří ouzko-prsému písničkářství výhost davše, povznesli se na mohutných křídlech pokroku, jež učinila v oboru umění hudebního doba nejmodernější. Fibichova symfonická báseň „Othello“ jest v listu tom kriticky velmi pečlivě rozebrána s použitím dokladů notových ve velkém článku úvodním (v kritickém oznamovateli), kteréžto cti se posud ani u nás Fibichově Othellu nedostalo. Tímto vzácným úkazem potvrdila se i v praktickém ohledu námi tolikráte již hlásaná pravda: že národ náš vyniknouti může v oboru umění hudebního tak jako v každém jiném ohledu jen tenkrát, postaví-li se na stanovisko vy-možeností doby nejmodernější, na stanovisko pokroku. Skladatel, jenž touží po uznání všeobecném, jenž touží oslaviti jméno národa svého i získati mu úcty evropského světa hudebního, může jen tehda dojíti kýženého cíle, pakliže použije cesty nejnovějšího pokroku, nejnovějších vynálezů. Formy žádného jiného umění se tak rychle neobjevují, nemění, jako formy hudební; proto není tu nic nebezpečnějšího pro mladé síly umělecké, než pravidlo: jen to je dobré, co je staré — a tak vidáme často nejlepší síly naše hynouti v pohodlném již mnohokrát zmíněném písničkářství, poněvadž tento genre nepožaduje žádných velkých studií, žádného namáhání, žádného napínání ducha. Doufáme, že není mezi námi nikoho, kdoby nepřál rozkvětu i oslavě umění našeho před tváří světa ostatního. Silám tvůrčím, umělcům, kteří leskem slávy přiodívají jméno národa našeho i v dálné cizině sluší úcta naše nejvyšší. Zmíněný list přinesl i o Fibichových v Lipsku u Lichtenbergera vydaných baladách pochvalnou kritiku. Dilo toto možno dostati prostřednictvím kněhkupectví dr. Grégra a Dattla.

* *P. Václav Kopřiva*, ředitel kůru z Kouřimi, navštívil u nás po oba dny (27. a 28. září) chrám sv. Vojtěcha, aby jak náleží seznal praktický způsob provádění reformy hudby chrámové za návodu osvědčeného v tomto oboru mistra p. prof. Foerstra.

* *W. A. Remy* (pseudonym krajana našeho dr. Mayera) vydal šestero písní pro soprán s průvodem klavíru op. 2. u Gottharda ve Vídni. V posledním čísle lipského listu „Musikalisches Wochenblatt“ čteme velmi příznivé posouzení a doporučení písní těch. Že konečně i velký hudební svět německý a zejména dva zmíněné nejpřednější časopisy hudební svou pozornost obrátily k našim skladatelům, úkaz tento mluví nejlépe ve prospěch našeho programu.

* Ctěný náš spolupracovník, dr. Kar. Kliebert, jenž nedávno s výtečným úspěchem absolvoval hudební vysoké školy v Mnichově, jmenován kapelníkem divadla v Augšpurku. Nabídnuť mu též profesura sborového zpěvu a theorie na jmenovaných vysokých školách v Mnichově.

* *Zkušební komise* vládou ustanovená pro zkoušení učitelů hudby na středních školách i na ústa-

vech učitelských usnesla se v těchto dnech na tom, že zkoušky se odbývají budou dne 20., 21. a 22. října.

* *Filharmonické spolky* všech vynikajících měst hudebních a jiné jednoty koncertní ohlašují v rozličných listech ustanovený již program pro nastávající sezonu koncertní — jen u nás jest posud ticho. Uznávající velké zásluhy, jež si naši filharmonikové o zdejší život hudební získali, vybízíme je, aby vytrvali statně jako dosaváde tak i pro budoucí doby na zdárně započaté dráze i nemeškali již nyní sestavit program všech produkcí. Poněvadž ale p. kapelník Smetana pro churavost nebude se moci uvázatí v dirigování, nutno, aby již nyní bylo pomýšleno z jich strany na přiměřeného náhradníka. Doufáme od jich věhlasu, že ve volbě nového dirigenta budou opatrní — jedná se tu o obecenstvo! Ze v programu skladby domácích skladatelů našich v první řadě budou zastoupeny, o tom nepochybujeme. Dovolujeme si upozorniti ctěné pp. filharmoniky především na Fibichovu nejnovější báseň symfonickou „Toman a lesní panna“, o níž jsme obšírně promluvili v úvodních člancích listu našeho, dále na Dvořákovu „Rhapsodii pro orchestr“ či na některou z jeho nových symfonií, konečně pak na tři symfonické básně Smetanovy, z nichž zvláště váhu kladem na „Richarda“ a na „Valdštyňův tábor“.

* *Přijímací zkoušky na učilišti jednoty přátel umění pro církevní hudbu v Čechách* budou jak pro dvouroční běh varhanický tak i pro jednorozční běh pro řiditele kůrů dne 3. a 5. října od 9—12 hod. předpol. v místnostech ústavu č. p. 291—I. (v Konviktě) odbývány. Ve všech zmíněných třech ročnících vyučuje se bezplatně. Pokud se týče učební soustavy, sdělujeme zde krátce z sděleného nám programu některá důležitější data a sice: v prvním ročníku jest na pořadě učení o harmonii a elementární hra na varhany i generalbasu. Vyučuje se denně od 11—1 hodiny; — v druhém ročníku přednáší se: modulace, chorál, jednoduchý i dvojitý kontrapunkt, imitace a fuga, improvizace na varhany. Vyučuje se denně od 9—11 hodin; — v třetím ročníku přednáší se: vysvětlivky o textu církevním a zpěv rituální, nauka o formách a rozbor skladeb, instrumentace a řízení (dirigování), hra partitur, hra generalbasu, improvizace na varhany, dějiny hudby. Vyučuje se denně od 3—4 hodin. — Mimo to přednáší se na ústavě o esthetice hudby a o struktuře varhan, provádí se cvičení v rituálním zpěvu a eventuálně i ve hře na houslích a klavíru. Chovanci užívají ku vlastnímu cviku všech čtyř varhanních strojů na ústavě. Při vyučování bere se ohled na oba zemské jazyky (český i německý). Podmínky přijetí jsou: přiměřené vyvinutí tělesných sil, literární vzdělání a obratnost ve hře klavírní, tak aby se mohl již ku předu výsledek příznivý předvídati. Proto se musejí uchazeči podrobiti zkoušce přijímací i vysvědčeními o své dosavadní způsobilosti vykázaní. Ti pak, kteří žádoucími theoretickými vědomostmi

se vykázaní mohou a těší se spolu obratné hře na varhany, přijmou se přiměřeně dle jich sil ihned do vyšších ročníků. Též na takové chovance, kteří se státi chtějí posluchači na ústavě, aniž by na postavení varhaníka či řiditele kůru nároky činili, bude přiměřený ohled brán.

* Upozorňujeme ctěné pěvecké jednoty a každého zpěvumilovného národovce na sbírku slovanských národních písní „Slavia“, která v insertní části tohoto čísla je oznámena. Jest to první toho druhu sbírka všeslovanská, která zahrnovati bude nejkrásnější národní písně všech národů slovanských u pečlivém výběru a takto nejen zpěvákům našim pro domácí i koncertní potřebu, nýbrž i skladatelům, kteří se chtějí obíratí s přísnějšími študiemi povahy národní písně slovanské, státi se může pomůckou výhodnou. Vydávatel věnoval dílu tomu, práci to po dlouhá leta připravované, píli velikou, tak že sbírka jeho co do ceny vnitřní bude směle moci postavití se vedle nejlepších podobných sbírek domácích i cizích, co do rozsáhlosti a velkoleposti pak zajisté veškeré předčí.

* *Česká zpěvohra*. Nejpozoruhodnější událostí nynějšího repertoaru operního jest zajisté nově na prknech divadla Novoměstského se objevivší „Lejla“ Elišky Krásnohorské s hudbou od Karla Bendla. Jak textovní tak i hudební část došly se strany naší velmi vřelého uznání již při prvém svém objevení se v uměleckém životě českém. O textu „Lejly“ jsme poznamenali, že jest poměrně nejlepším libretem českým; při hudbě Bendlově chválili jsme především neobyčejnou sílu výrazu dramatického, jakož i snahu po určitější hudební charakterizaci hlavních osob opery, bohatou melodičnost hudebních frází šťastnou orchestraci a dokonalou, v každém ohledu ladnou zaokrouhlenost užitých tu forem hudebních. Výrok tento i dnes potvrzujeme in optima forma; ona však okolnost, že Bendl v převážné míře svoji operu přepracoval, nutí nás k tomu, abychom určitěji rozebrali vše, co bylo nového k dílu tomu připojeno, a dle toho konečný vyslovili úsudek, pokud nové tyto části vynikají cenou uměleckou a pokud a zdali se poji k celku co souměrná stavba hudebně architektonická. O dějinách dalšího přepracování opery nás krátkými slovy nejlépe poučuje sama spisovatelka libreta v novém jeho vydání (nákladem činné firmy Fr. A. Urbánka): „Opera tato, s níž oblíbený skladatel Karel Bendl co s dramatickou svou prvotinou 4. ledna 1868 debutoval, došla se strany obecenstva i kritiky stejně příznivého posouzení, dobytí si zpěvností a dramatickým zápalem bohatých svých melodií všeobecného uznání. Byvši původně čtyřaktová, prošla po několikerém provozování na jevišti pražském změnami pečlivými, k nimžto skladatele vedlo studium účinnu vlastní práce a snažení horlivé, aby dílo jeho v každé části vyhovělo požadavkům moderním, vznikajícím při pojmu dramatu hudebního; nyní pak vyšedši z ohně autokritiky očištěna i zdokonalena

předstoupí před obecenstvo v obnovené své podobě, v jakéž první její akty již objevily se v Matici hudební ve výtahu klavírním, a v jakéž tím schopnější bude dojímati a povznášeti posluchače krásami svými hudebními.“ Že ze stanoviska čistě hudebního učiní partitura Bendlovy opery na každého dojem ušlechtilé, v každém ohledu dobré hudby, jest jisto; že v tomto přepracování odpadla mnohá slabší část a na její místo nastoupilo číslo nové, zdokonalené, že tedy v tomto ohledu bylo celé dílo slabších, jen z pouhé routiny a ne z nadšení uměleckého plynoucích míst očištěno, to nedá se nijak upříti; však jiná nastává nám tu otázka, pakliže bystřeji přihledneme k dílu tomu co jednotnému celku, vyplývajícímu z idey jednotného dramatu hudebního. Činí vůbec dílo to dojem jednotný po způsobu velkých skladeb slavného reformatora moderní hudby dramatické, či setkáváme se tu s ustáleným jednotným stylem, řine se proud hudební bez překážky v stálém stoupání až do vyznění celého díla, či působí na nás konečně celá faktura díla dojemem souměrnosti, hudebním bystrozrakem po dramaticku odvážené? Na všechny tu položené otázky nemožno rozhodně přisvědčiti. Jednotný, ustálený, abychom řekli „Bendlovský“ styl, nejsme tu ani oprávněni požadovati: jestli dílo celé — navzdor všemu přepracování — co do rázu povšechného, přede jen dramatickou prvotinou Bendlovou. Přepracované části ovšem spadají v pozdější zralejší periodu Bendlova skladatelského tvoření — v tomto směru nalzáme ku př. v hlavních částech celé první dva akty přeměněny recte obnoveny — však právě tím, že skladatel část ze starší doby, část převážně formální nechal státi v těsném spojení vedle míst na principech moderního dramatu se skvělým zdarem založených, tím právě vystupuje onen kontrast mezi starší a novější dobou Bendlova tvoření v tím ostřejší míře. Tím právě též pozbývá celé dílo žádoucí jednotnosti, kterou by Bendl zajisté dosáhnouti musel, kdyby bývali další tři akty právě tak přísné práci podrobil, jakou se vyznamenal v prvních dvou zmíněných aktech. V 3. 4. a 5. aktu hlavní vede slovo formálnost starší práce, tak rozhodnou změnu jako v prvních aktech opery zde nenajdeme; zcela nově přikomponován jest jedině válečný balet ve čtvrtém jednání, který ale právě v onom momentu, kde děj rychlým proudem se ku konečnému rozluštění řine, nemálo jest na závadu pravdě dramatické. Celou exposici ku třetímu jednání chválíme pro neobyčejně hlubokou její pathetičnost dramatického výrazu, zvláště pak pro zdařilý proud deklamatorní, jenž si tu s podivuhodnou silou cestu razí. Že však počáteční dvě scény nepůsobí na obecenstvo dojemem rozhodným, toho vinu nebude nikdo uvalovati na bedra směru deklamatorního, nýbrž jedině na tu okolnost, že následují v obou scénách těsně po sobě dvě příliš široce rozpředená dueta.

Radikálním zkrácením v obou duetech by se dojmu celkovému valně pomohlo; ostatně nepůsobí rozvláčnost na počátku opery tak osudně, poněvadž pozornost obecenstva jest ještě živá, svěží a napjatost při exposici neunavená. Spíše bychom radili, aby skladatel nemilosrdnou rukou sáhl na pozdější čísla svého díla. Nemáme nijak v mysli, abychom podobným určováním míst záhadných vnucovali snad mínění své ctěnému skladateli; podotýkáme pouze, že mnohá místa i při druhém, svědomitém poslechnutí na nás dojem rozvláčnosti činila. Jest to zejména v 3. jednání scéna mezi „Boabdilem“ a „Zoraidou“; chorál dominikánů ve 4. jedn., — jakkoli hudebně velmi krásný — upomíná stylem svým živě na chorály českých bratří, tedy na chorály po Husitech zděděné a nezdá se nám býti na místě tomto právě tak nutným, jako by tu zato tím nutnější bylo širší rozpředení vítězného sboru po dobytí Alhambry, nejrozhodnějšího to momentu v ději opery. Následující na to „Waffentanz“ — jak jsme již naznačili — překáží. V pátém konečně jednání táhne se závěreční katastrofa do nekonečna, a napjatost obecenstva již ve 4. jednání přesycená jest tu opět natažena na skřípec a nemůže se takměř konečného uspokojení dočkati, když i po smrti Lejlině na smrt utýraný žid Almamen poznovu vstává, aby v trapném kolotání se ještě valnou chvíli po jevišti potácel, než jej surově, nelidsky, ne tedy s očekávanou konsonancí zaslouženého sice, ne ale surově za vlasy přitaženého potrestání houf vojínů Maurských na kusy rozseká. Ujišťujeme, že by úmrtím representantky titulní úlohy, kde poznovu co ozvěna z překrásně pracované přede hry k opeře se ozvou etherické zvuky dušených houslí v nejvyšší poloze, že by tímto momentem opera celá velmi účinně se dala skončiti. Almamen, jenž dceru usmrtiv v návalu šílenosti, sám se vraždí, působí dojemem neskonale tragičtějším, než onen barbarsky houfem divých hord rozbodaný, bezbranný žid. Provedení opery bylo velmi pečlivé, ano tak skvělé, že i v listu, jenž nedávno před tím nejhrubším kalem po naší správě divadelní ku největšímu plesiru všech hudebnímu životu českému nepřátelských elementův statně házel, v témž listu tentokráte neobmezenou jsme četli chválu nejen za slušné výkony jednotlivcův, sboru a orchestru, nýbrž i za skvělou výpravu jakož i za souměrné scénické uspořádání celého díla. Že prý by si zejména v tomto posledním ohledu mohlo druhé zdejší divadlo totiž německé z našeho divadla vzíti příklad — a přec jsme nedávno v smutně pověstných feuilletonech téhož listu pravý opak tvrzení toho četli. „Z německé scény nechť prý sobě vezme vzor česká naše opera!“ Co všecko nedělá konsekvence — „man muss halt a Princip han!“

X.

* Z *Písku* (Pův. dop.) „Na rozloučenou“ uspořádali nám studující naši dne 26. září v sále občanské besedy druhou akademii, ne více tak četně navštívenou, jako byla první. Zavděčili se zajisté nemálo obecenstvu, že vypustivše z programu

hudbu našich ostrostřelcův, pozvali ku spoluúčinkování vždy ochotného ředitele Gregoru, jenž s kvartetem dvojité obsazeným a většinou z pp. ochotníků složeným přednesl Meyerbeerovu předehru k tragedii „Struensee“ a předehru k operě „V studni“ od V. Blodka (číslo 1. a 8.), kteréžto skladby sám velmi účinně byl pro kvartet šmyčcový aranžoval a kteréž již loňského roku o slavnosti Jungmannově předneseny byvše, úplné pochvaly obecnstva se těšily. Smíšené čtvero zpěvy „Divčín bol“ (Prucha) a „Tak temnomodrá nebes bář“ (Bendl) a jedno duetto Kückenovo (u nás ještě nepřestala doba panování velduchů à la Gumbert, Abt, Kücken et consortes!) pak svěží sbor mužský „Česká muzika“ (Lev), jenž musil býti opakován, líbily se obecnstvu. Totéž ale nelze říci o trojzpěvu z „Kouzelného střelce“ Webrova, o němž nejlépe bude mlčeti. Podotýkáme tolik jen, že síly, jakéž dovedou snad zúplna se osvědčiti v hudbě chrámové, nebo v čtvero zpěvích a podobných skladbách menších rozměrů, nemusejí ještě býti zralými pro zpěv operní, pro zpěv slohu vyššího, k němuž třeba mimo dobrý material a školu ještě zralého uměleckého pojmání a nad jiné správného deklamování té neb oné skladby. — Číslem 3. byla Umlaufova idylla pro citeru, bezúhoně interpretovaná. V osobě bývalého kapelníka vojenského p. Engelharta, absolvovaného žáka pražské konservatoře, dostalo se městu našemu vydatného a dovedného houslisty, jehož hra, pohybující se většinou v mezích lahodného mezza voce a bezpečnou intonací se vyznamenávajíc na bývalého virtuosa (a takým byl druhdy p. E. skutečně) mocně upomíná. Mišky Hausera skladbou „Ungarisches“ a Ernstovou elegií dobyt si pochvaly veškerého obecnstva, jež zajisté bude pořadatelům budoucích zábav a akademií vděčným, získá-li sílu pro město naše tak znamenitou. Mimo jmenované již píezy slyšeli jsme zpěv Almana z I. aktu Bendlovy „Lejly“, jež i co do interpretace vřaditi dlužno mezi nejlepší a nejzdařilejší skladby celého programu, po jehož vyčerpání následovala nevyhnutelná taneční zábava.

X. X.

S m ě s.

Myšlenky o hudbě.

Výroky slavných skladatelů a spisovatelů o hudbě,
sebrala La Mara.

Živlové hudby.

Různé tvary hudební.

a) Instrumentální hudba — absolutní hudba.

V komorním slohu, mezi těmi čtyřmi stěnami, při obmezeném počtu nástrojů nejspíše lze poznati pravého hudebníka. V zpěvohře, na jevišti, jak mnohé se tu zakryje leskuplým zevnějškem! Avšak oko proti oku, tvář proti tváři, tu viděti jest všechny zástěrky, které zakryti mají nahotu myšlenky.

Rob. Šuman,

Sebrané spisy, sv. 4.

Listárna redakce.

P. J. N. v. B. Vše vesměs velmi zajímavé a zdařilé. Bližší zprávu obdržíte písemně.

P. N. v. K. Nepochybujeme, že snažení Vaše bude míti úspěchu.

P. K. L. v. B. Hodláme na dále pokud možno zachovati úplnou nestrannost, hledíce jen k tomu, co skutečně umění našemu posloužit může. Všelíkému v té příčině tlachu věru nepřikládáme ani nejmenší váhy. Konečně nechť pováží, kdo tupí přední naše umělce, že tupí vlastně celý národ. Tímto zodpověděli jsme ctěný Váš list a prosíme na dále za Vaši laskavou přízeň.

P. A. F. T. v. N. Tisíceré díky — srdečně litujeme i přejeme brzkého šťastného obratu.

Důležité

pro jednoty pěvecké a zpěváky vůbec!

Tyto dny vyjde tiskem a nákladem kněhkupectví dra. Ed. Grégra a Ferd. Dattla v Praze:

SLAVIA,

sbírka národních písní slovanských

pro jeden hlas s průvodem klavíru

vydává

Ludevít Procházka.

Sešit I. obsahuje písně:

- A. České: 1. Ze země jsem na zem přišel . . .
2. Moje milá je z Rájova . . .
3. Utikej holka, utikej . . .
4. Andulinko moje, už mně vedou koně . . .
5. Ach prší, prší rosička . . .
6. Pěkrásné hvězdičky . . .
7. Husička divoká . . .
8. Pršivalo jen se lilo . . .
9. Zakukala žežulička . . .
10. Už mou milou do kostela vedou . . .
B. Ruské: 11. Oj glibokij kolodjazju . . .
12. Už kak pal tuman . . .
13. Už ty polje moje . . .
14. Kak u nas vo sadočkje . . .
15. Oj pogubila gorlica dítě . . .

Sešit II. obsahuje:

- A. České: 16. Ach žalude, žalude . . .
17. Můj zlatej Honzičku . . .
18. Jedna je cestička k Táboru . . .
19. Či jsou ty koničky, či jsou . . .
20. Měla jsem chlapce, nemám nic . . .
21. Vletěla husička, do dvora vletěla . . .
22. Co to máš má milá . . .
23. Ach, vyletěl je z hory pták . . .
24. U našeho jezera . . .
25. Už mou milou na oddavky vedou . . .
B. Ruské: 26. Lučina, lučinuška berezovaja . . .
27. Ty podi moja korovuška domoj . . .
28. Oj ne sviti misjačenku . . .
29. Vozlje rječki vozlje mosta . . .
30. Vo polje berezaňka stojala . . .

Kněhtiskárna

DR. J. B. PICHL A SPOL.

v Praze, Poříč, Zlatnická ulice číslo 13

nabízí své služby sl. zpěvákům a jiným spolkům a pp. nakladatelům hudebnin, upozorňujíc na svůj levný a čistý

tisk not,

jenž se vyrovná výrobkům nejhlavnějších cizích firem.

Hudebniny pro piano

za velmi sníženou cenu.

Směs ze zpěvohry „Zakletý princ“ od Hřímalého místo zl. 1.60 pouze 1 zl.

Směs ze zpěvohry „Rektor a general“ od Skuherského místo 1 zl. pouze 60 kr.

„Perličky“, směs z národních písní od Prošky, sešit I. a II. místo zl. 1.70 pouze 1 zl.

Ceny tyto mají platnost jen při zakázkách přímo v našem obchodě učiněných a nikoli prostřednictvím kněhkupectví.

Em. Starý a spol., 147-I.

Pozvání ku předplacení na IV. čtvrtletí II. ročníku týdenníku hudebního „DALIBOR“

redakcí **Ludevita Procházky**

vycházejícího každou sobotu s nejrozmanitějším, poučným i zábavným obsahem a s měsíčními přílohami pro klavír a zpěv jedno i vícehlasý a dvěma premiemi.

Dosud vyšlé hudební přílohy k II. ročníku obsahují: I. „Zpěv Přemyslův“ z vlastenecké zpěvohry „Libuše“ Bedř. Smetany. — II. a) „Východ měsíce“, scena z kom. opery „V studni“ od Vil. Blodka, pro piano upravil J. Kaan z Albestů, b) „Ptáčku, leť dál“, píseň s průvodem piana, složil Vil. Blodek. — III. Dvě skladby pro klavír: a) „První milování“, složil Max. Konopásek, b) „Motýlkové“, složil J. Nešvera. — IV. Dvojzpěv (pro sopran a tenor) z ruské zpěvohry „Nižgorodci“ Ed. Nápravníka. — V. Lístky z památníku: a) „Valčík našeho dědečka“, b) „Vzpomínání“, c) „Dozvuky z plesu“, d) „Ukolébavka“, pro piano složil J. Nešvera. — VI. Dvě písně s průvodem piana: a) „Hvězda naděje“, složil Ladislav Želeňski, b) „Spi, děťátko“, složil Ant. Foerster. — VII. Čtvero zpěv z komické zpěvohry „Dvě vdovy od Bedř. Smetany — VIII. Motivy z ruské původní zpěvohry „Život za cáře“ od Glinky. Premie za I. pololetí podá ctěným předplatitelům směs z Bendlovy opery „Lejla“, uspořádaný pro klavír p. skladatelem samým a premie za II. poleletí výbor z písní Zdenka Fibicha.

Předplatné obnáší

pro venkov:

čtvrtletně 1.40 kr.
půlletně 2.80 „

pro Prahu:

čtvrtletně 1.25 kr.
půlletně 2.50 „

Jednotlivá čísla prodávají se po 12 kr., jednotlivé přílohy hudební po 50 kr. — Za donášku do domu platí se čtvrtletně 10 kr. — Ctěným jednotám pěveckým a jiným spolkům snižujeme, pak-li se předplatí nejméně pět členů, předplatné na poloviční cenu. — Odběratelé „Dalibora“ požívají ještě té výhody, že veškeré hudebniny vydané a tiskem firmy Em. Starý a spol. v Praze obdrží na požádání s 20% sračkou.

Předplacení poštou děje se nejlépe poštovními poukázkami, což stojí pouze 5 kr.

Administrace „Dalibora“ v Praze,

Karlova ulice č. 147—I.

K příštímu číslu připojena bude X. hudební příloha: Dvě písně s prův. piana od Levoslava Belly.